

Einari Vehmas sisällissodassa.

Vesilahdella 1998 syntynyt, Urjalassa nuoruutensa viettänyt kuvataiteilija Aarne Einari Vehmas (Wehmas) osallistui sisällissotaan valkoisten puolella. Häntä muistettiin ja palkittiin siitä muutamien muiden vapaussoturien joukossa Urjalan suojeluskunnan juhlassa joulukuussa 1918. Uuden Auran taiteilijahaastattelussa 18.1.1931 asiasta mainitaan lyhyesti: *"Sodan kanssa hän joutui välittömästikin kosketuksiin Ahvenanmaalla ja Riihimäellä kokien monet kohtalot ja joutuen moneen hengenvaaraan."*

Einari Vehmas v 1948 täyttäänsä 50 vuotta. Kuvaleike Urjalan Sanomista.

Vehmaksen elämänvaiheita tutkinut sukulainen Pirkko Kankare on löytänyt merkittäviä lisätietoja Hakkapeliitta- lehden numerosta 7/1928. Lehdessä on Yrjö Koskelaisen kertomus Uudessakaupungissa perustetun suojeluskuntaosastotoiminnasta Ahvenanmaalla. Vehmas oli mukana tässä noin viidensadan miehen joukossa, jonka muodostivat valkoisten kannattajat Turun ja Uudenkaupungin seudulta. Aluksi sen nimi oli "Uudenkaupungin suojeluskuntapataljoona", sittemmin peräti "Suomen hallituksen lounainen armeija". Kun se ei päässyt yhteyteen pohjoisempana toimineiden valkoisten kanssa, se siirtyi Ahvenanmaalle. Rankka matka yli vetisen jäälakeuden alkoi 7.2. 1918. Olosuhteet olivat vaikeat, varsinkin Kihdin selän ylitystä on kuvattu helvetilliseksi. Einari Vehmas laati useita joukon toimintaa kuvaavia luonnospiirustuksia, joita on käytetty kertomuksen kuvituksena ja lehden kansikuvana.

Ilmeisesti Vehmas oleskeli sodan alkaessa Turussa, missä oli juuri valmistunut piirustuskoulusta ja pitänyt ensimmäisen oman näyttelyn. Näin hänen oli luontevaa liittyä em. pataljoonaan. Toistaiseksi ei ole tarkempaa tietoa siitä, miten hän päätyi Riihimäelle. Uudenkaupungin joukko kävi Ahvenanmaalla muutaman menestyksekkään taistelun venäläisiä linnoitusjoukkoja ja punaisia vastaan. Paikalle ilmaantuneiden ruotsalaisten painostuksen ja harhautuksen takia se kuitenkin lopulta siirtyi Ruotsiin ja kuljetettiin junalla Haaparannan kautta Manner-Suomeen. Se liitettiin osaksi muuta valkokaartia ja suurin osa lähti Satakunnan rintamalle, jotkut muuallekin. On myös mahdollista, että Vehmas olisi siirtynyt toiseen Ahvenanmaalla perustettuun valkoisten osastoon, "Saariston vapaajoukkoon", joka myöhemmin tuli Turkuun ja eteni Lounais-Hämeen kautta nimenomaan Riihimäelle. Niin jotkut turkulaiset tekivät. Molemmista joukko-osastoista on myöhemmin julkaistu miehistöluettelot, jotka kuitenkin ovat epätäydellisiä. Vehmaksen nimeä ei löydy kummastakaan.

1920-luvun lopulla Einari Vehmas laati Hakkapeliitta- lehteen useampiakin kansikuvia. Hän on myös maalannut taulun, joka kuvaa valkokaartilaisia leirinuotion ääressä. Maalaus näkyy ainakin vielä tätä kirjoitettaessa netissä eräällä

taidekauppasivulla <https://www.mutualart.com/Artwork/Untitled/E84E97E1C589E98D>

Samaan aikaan Urjalassa Einari Vehmoksen vanhemmat Oskari ja Fanny joutuivat punaisten vainoamiksi. He pelastuivat piiloutumalla yhdessä metsänvartija Frans Lähteen kanssa. Pirkko Kankare kertoo, että Fannyn sisko Jenny (Pirkon mummu ja Einarin täti) sai puolestaan piilotella miehensä kanssa valkoisten vainoa Suonenjoella. Jennyn puoliso näet oli sosialidemokraattisen puolueen jäsen, ja niissä oloissa se riitti viemään hänet valkoisten tappolistalle. Hengissä hän kuitenkin säilyi. Perheiden välejä tapahtumat eivät rikkoneet.

Einari Vehmas osallistui myös jatkosotaan TK-kuvaajana ja piirtäjänä. Hän kuoli Kanarian saarilla 1955. Sinne hänet haudattiinkin, mutta hänen nimensä on vanhempien hautakivessä Urjalan hautausmaalla.

Einari Vehmoksen tekemä kansikuva Hakkapeliitta-lehteen numero 6 v. 1928 esittää Uudenkaupungin suojeluskuntapataljoonan marssia Ahvenanmaalle helmikuun alussa 1918.